

e.g. *Thesium ebracteatum*, *Pulstatilla patens*, *P. pratensis* and *Oxytropis pilosa*) is threatened by the excidingly closing canopy of shrubs and herbs, mainly *Lupinus polyphyllus*, *Corylus avellana* and *Rubus* spp. It needs active protection.

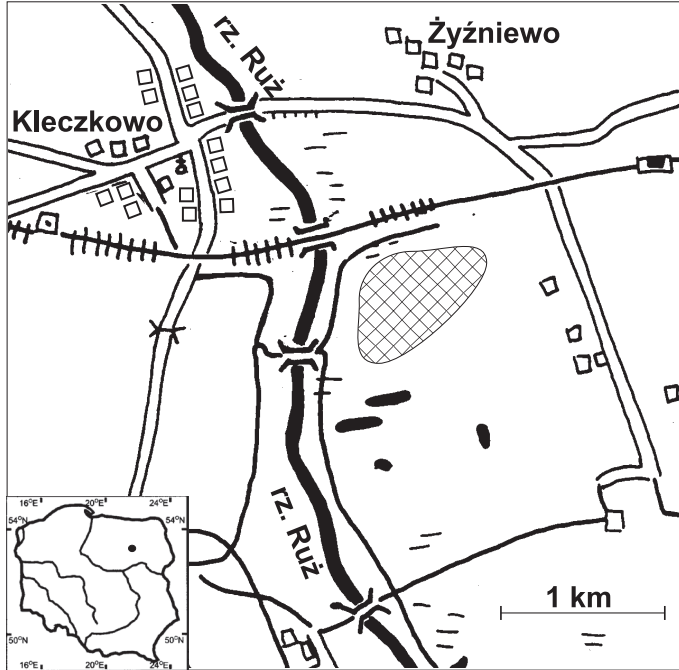
LITERATURA

- BALEVIČIUS K. 1992. Žirniaiapis peležirnis. *Lathyrus pisiformis* L. – W: J. BALEVIČIENE *et al.*, Lietuvos raudonoji knyga. Retosios ir nykstančios, gyvūnų, augalų bei grybų rūšys, s. 193. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos departamentas, Vilnius.
- HERBICH J. 1988. *Lathyrus pisiformis* L. – W: A. JASIEWICZ (red.), Materiały do poznania gatunków rzadkich i zagrożonych Polski. Cz. I. – *Fragm. Flor. Geobot.* **33**: 472–482.
- HERBICH J. 2001. *Lathyrus pisiformis* L – groszek wielkoprzylistkowy. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, s. 397–407. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN i Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- HULTÉN E. & FRIES M. 1986. Atlas of north european vascular plants. North of the tropic of cancer. **2**. s. xiv + 499–968. Koeltz Scientific Books, Königstein.
- KONDRACKI J. 2002. Geografia regionalna Polski. Wyd. 3. s. 441. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KUUSK V., TABAKA L. & JANKEVIČIENE R. (red.) 1996. Flora of the Baltic countries. **2**. s. 372. Eesti Loodusfoto As, Tartu.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. *Vademecum Geobotanicum* **3**. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SOKOŁOWSKI A. W. 1968. Zespoły leśne nadleśnictwa Suwałki w Puszczy Augustowskiej. – *Pr. Inst. Bad. Leśn.* **349**: 172–213.
- SOKOŁOWSKI A. W. 1988. Fitosocjologiczna charakterystyka zbiorowisk roślinnych Wigierskiego Parku Narodowego. – *Pr. Inst. Bad. Leśn.* **673**: 3–80.
- SOKOŁOWSKI A. W. (1988)1990. Flora roślin naczyniowych Wigierskiego Parku Narodowego. – *Parki Nar. Rez. Przyr.* **9**(4): 5–84.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- PAWEŁ PAWLIKOWSKI, *Zakład Botaniki Środowiskowej, Uniwersytet Warszawski, Al. Ujazdowskie 4, PL-00-478 Warszawa, Polska; e-mail: p.pawlikowski@uw.edu.pl*

Przyjęto do druku: 17.12.2004 r.

Nowe stanowisko *Betula humilis* (Betulaceae) na północno-wschodnim Mazowszu

Betula humilis Schrank (brzoza niska) jest gatunkiem o zasięgu obejmującym wschodnią i środkową Europę oraz znaczny obszar Syberii (ZAŁUSKI i in. 2001). W Polsce traktowana jest jako relikwit późnoglacialny o występowaniu ograniczonym głównie do północnej i wschodniej części kraju (BROWICZ & GOSTYŃSKA-JAKUSZEWSKA 1967; ZAŁUSKI i in. 2001). *B. humilis* jest krzewem o niewielkich, okrągławojajowatych liściach, czerwono-brunatnej

Ryc. 1. Nowe stanowisko *Betula humilis* Schrank (ukośny szraf) na północno-wschodnim Mazowszu
 Fig. 1. A new locality of *Betula humilis* Schrank (hachure) in NE Mazovia, Poland

korze i wzniesionych pędach. Zwykle występuje na trofowiskach przejściowych i niskich, jest gatunkiem światłolubnym. W Polsce objęta jest ochroną prawną, uznana za gatunek „zagrożony” – EN (ZAŁUSKI i in. 2001; PIĘKOŚ-MIRKOWA & MIREK 2003). W kraju odnotowano ponad 350 stanowisk tego gatunku, lecz obecnie potwierdzono zaledwie około 70 (ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

W 2004 r. odnaleziono nowe, nie notowane do tej pory w krajowej literaturze, stanowisko brzozy niskiej na północno-wschodnim Mazowszu (Międzyrzecze Łomżyńskie), w pobliżu wsi Kleczkowo (gmina Troszyn, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie; 21°51,8' E/ 53°02,9' N; kwadrat ATPOL FC22; dokumentacyjne arkusze zielnikowe w Zielniku Ogrodu Botanicznego UW). Stanowisko liczy kilkadziesiąt roślin, położone jest na glebach torfowych, na prawym brzegu niewielkiej rzeki Ruż (Ryc. 1). Osobniki *Betula humilis* stwierdzono na obszarze około 5 ha w zaroślach wierzbowych w towarzystwie *Alnus glutinosa*, *Betula pubescens*, *Ribes rubrum*, *Salix cinerea*, *S. nigricans*, *S. rosmarinifolia*, *Rhamnus catharticus* i *Viburnum opulus*. Warstwę zielną stanowiły: *Carex nigra*, *Cirsium oleraceum*, *Festuca pratensis*, *Filipendula ulmaria*, *Galium aparine*, *G. palustre*, *Holcus lanatus*, *Phragmites australis*, *Poa pratensis*, *Polemonium caeruleum*, *Polygonum bistorta*, *Thalictrum flavum*, *Urtica dioica*, *Veronica chamaedrys* i *V. spicata*. Prawdopodobnie obszar zajmowany przez *B. humilis* jest znacznie większy, a populacja brzozy liczniejsza, niestety odnaleziono stanowisko położone jest w podmokłym terenie poprzecinanym rowami melioracyjnymi poniszczonymi przez bobry, co bardzo utrudnia penetrację.

Znalezione osobniki brzozy niskiej były w dobrej kondycji – w sezonie 2004 kwitły i owocowały. W sąsiedztwie opisywanego stanowiska znajduje się odnalezione niedawno wyjątkowo obfite stanowisko *Polemonium caeruleum* (ZYCH & WERBLAN-JAKUBIEC 2004), co potwierdza uwagi tych autorów, którzy proponowali objęcie opisywanego obszaru ochroną prawną.

Podziękowania. Dziękujemy Izie Łapińskiej-Zych za inspirację w trakcie badań terenowych, Anecie Wojewódzkiej za wykonanie mapy stanowiska, Jakubowi Dolatowskiemu za oznaczenie gatunków wierzb znalezionych na opisywanym stanowisku.

Summary. A new locality of *Betula humilis* (Betulaceae) in NE Mazovia (NE Poland). *Betula humilis* Schrank is a rare and endangered vascular plant in Poland. A new locality of the species was found in 2004 in NE Mazovia (Fig. 1), in vicinity of the village Kleczkowo, Ostrołęka district, in wet *Salix* thickets by the Ruż river (21°51,8'E/53°02,9'N). The population covers the area of approx. 5 ha.

LITERATURA

- BROWICZ K. & GOSTYŃSKA-JAKUSZEWSKA M. 1967. *Betula humilis* Schrank – W: S. BIAŁOBOK & Z. CZUBIŃSKI (red.), Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce. 6. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- PIĘKOŚ-MIRKOWA H. & MIREK Z. 2003. Atlas roślin chronionych. s. 584. MULTICO, Warszawa.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZALUSKI T., PISAREK W., KUCHARCZYK M. & KAMIŃSKA A. M. 2001. *Betula humilis* Schrank – W: K. ZARZYCKI & R. KAŻMIERCZAKOWA (red.), Polska czerwona księga roślin, s. 79–81. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- ZYCH M. & WERBLAN-JAKUBIEC H. 2004. Nowe, liczne stanowisko *Polemonium caeruleum* (*Polemoniaceae*) na Mazowszu. – *Fragm. Flor. Geobot. Pol.* **11**(2): 400–402.
- MARCIN ZYCH i HANNA WERBLAN-JAKUBIEC, *Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego, Al. Ujazdowskie 4, PL-00-478 Warszawa, Polska.*

Przyjęto do druku: 13.12.2004 r.

Nowe stanowiska *Chaerophyllum aureum* (Apiaceae) w środkowej Polsce

Chaerophyllum aureum L. (świerżabek złoty) zaliczany jest do elementu śródziemnomorsko-atlantycznego (grupy górskiej) (MEUSEL i in. 1978; ROTHMALER i in. 1982) i występuje głównie w Europie południowej i zachodniej (Apeniny, Pireneje, Alpy, Karpaty Południowe, Góry Dynarskie) sięgając aż po Kaukaz i Iran (KOCZWARA 1960). Z terenu Polski gatunek ten podany był po raz pierwszy przez BESSERA (1809) z okolic Dukli. Jednak z uwagi na brak potwierdzenia niniejszej daty w terenie, stanowisko to zostało uznane za błędne